

Apostolsko pismo pape Ivana Pavla II. – Sacramentorum sanctitatis tutela

APOSTOLSKO PISMO

U OBLIKU MOTUPROPRIJA

SACRAMENTORUM SANCTITATIS TUTELA

VRHOVNOG SVEĆENIKA

IVANA PAVLA II.

KOJIM SE PROGLAŠAVAJU

ODREDBE O NAJTEŽIM ZLOČINIMA

ZA KOJE JE NADLEŽNA KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

Zaštita svetosti sakramenata, posebice presvete euharistije i pokore, kao i zaštita vjernika pozvanih da budu sudionicima Gospodnjega kraljevstva u skladu sa šestom zapovijedi Dekaloga, zahtijevaju da, kako bi se osigurao spas duša »koje u Crkvi mora uvijek biti vrhovni zakon« (*Zakonik kanonskog prava*, kan. 1752.), Crkva sama mora intervenirati vlastitom pastoralnom brigom kako bi spriječila opasnosti od kršenja.

Već su u prošlosti moji prethodnici odgovarajućim apostolskim konstitucijama osigurali svetost sakramenata, posebice pokore, kao s konstitucijom pape Benedikta XIV. *Sacramentum poenitentiae* od 1. lipnja 1741. godine [1]; također su prema istom cilju bile usmjerene i odredbe *Zakonika kanonskog prava* koji je objavljen 1917. godine, zajedno s njihovim izvorima, kojima su uspostavljene kanonske sankcije protiv takve vrste zločina [2].

U novije vrijeme, kako bi se zaštitila od takvih i sličnih zločina, Vrhovna sveta kongregacija Svetoga oficija (Svetoga ureda) – s uputom *Crimen sollicitationis* upućenom 16. ožujka 1962. svim patrijarsima, nadbiskupima, biskupima i drugim mjesnim ordinarijima »također onih istočnog obreda« – ustanovila je postupak koji se mora slijediti u tim slučajevima, bilo administrativnim bilo sudskim putem, s obzirom na to da je sudska nadležnost nad njima bila povjerena isključivo njoj. Potrebno je imati na umu da je ta uputa imala snagu zakona, jer je Vrhovni svećenik, prema odredbi kan. 247 I. *Zakonika kanonskog prava* proglašenog 1917. godine, predsjedao Kongregacijom Svetog oficija, a uputa je proizašla iz njegove osobne ovlasti, s obzirom na to da je tadašnji kardinal na funkciji obavljao samo službu tajnika.

Vrhovni svećenik Pavao VI., na dobro sjećanje, potvrdio je sudsku i upravnu nadležnost o načinu postupanja »prema odgovarajućim normama izmijenjenim i odobrenim« apostolskom konstitucijom o Rimskoj kuriji *Regimini Ecclesiae universae* od 15. kolovoza 1967. [3].

Konačno, s datim mi ovlastima, u apostolskoj konstituciji *Pastor bonus*, proglašenoj 28. lipnja 1988., izričito sam odredio: »[Kongregacija za nauk vjere] prosuđuje kažnjiva djela protiv vjere kao i teža kaznena djela počinjena i protiv ćudoređa i u slavljenju sakramenata, koja su joj podnesena, te, ako je potrebno, proglašuje ili izriče kanonske kaznene mjere prema odredbi ili općeg ili svojega prava« [4], dodatno potvrđujući i precizirajući sudsku nadležnost iste Kongregacije za nauk vjere kao Apostolskog suda.

Nakon mojeg odobrenja *Pravilnika o ispitivanju doktrinâ* [5], trebalo je, međutim, podrobnije definirati kako »najteža kaznena djela počinjena protiv ćudoređa i u slavljenju sakramenata«, čija isključiva nadležnost ostaje Kongregaciji za nauk vjere, tako i posebne proceduralne norme »za proglašavanje ili izricanje kanonskih kaznenih mjera«.

Ovim mojim apostolskim pismom, danim u obliku motuproprija, dovršio sam ovaj rad i zato ovime proglašavam *Norme o najtežim zločinima za koje je nadležna Kongregacija za nauk vjere*, podijeljene u dva dijela: prvi sadrži *Supstantivne odredbe*, a drugi *Procesne odredbe*. Naređujem svim zainteresiranim stranama da ih vjerodostojno i brižno poštuju. Te odredbe stupaju na snagu danom proglašenja.

Unatoč bilo kojoj protivnoj stvari, makar bila dostojna posebna spomena.

U Rimu, kod Svetoga Petra, 30. travnja na spomendan sv. Pija V. pape, 2001. godine, XXIII. mojega pontifikata

IVAN PAVAO II.

[1] Benedictus PP. XIV, *Constitutio Sacramentum poenitentiae*, 1 iunii 1741, in *Codex Iuris Canonici*, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, *Documenta*, Documentum V, in AAS 9 (1917.) Pars II, 505-508.

[2] Cfr. *Codex Iuris Canonici anno 1917 promulgatus*, cann. 817, 2316, 2320, 2322, 2368 § 1, 2369 § 1.

[3] Cfr. Paulus PP. VI, *Constitutio apostolica Regimini Ecclesiae universae*, De Romana Curia, 15 augusti 1967, n. 36, in AAS 59 (1967.) 898.

[4] Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica Pastor bonus*, De Romana Curia, 28 iunii 1988, art. 52, in AAS 80 (1988.) 874.

[5] *Congregatio pro Doctrina fidei, Agendi ratio in doctrinarum examine*, 29 iunii 1997, in AAS 89 (1997.) 830-835.

APOSTOLSKO PISMO U OBLIKU MOTUPROPRIJA

SACRAMENTORUM SANCTITATIS TUTELA (2001.)

POVIJESNI UVOD

UREDILA

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

Zakonik kanonskog prava koji je 1917. godine proglasio papa Benedikt XV. priznavao je postojanje određenog broja kanonskih zločina ili »zločina« koji su rezervirani isključivoj nadležnosti Svete kongregacije Svetoga oficija (Svetoga ureda), koja je kao sud bila vođena vlastitim zakonom (usp. kan. 1555. CIC 1917).

Nekoliko godina nakon proglašenja Zakonika iz 1917. godine, Sveti oficij je izdao uputu *Crimen sollicitationis* (1922.) kako bi pojedinim biskupijama i sudovima pružila podrobnije smjernice o postupcima koje treba usvojiti kada je riječ o kanonskom zločinu poticanja. Taj vrlo ozbiljan zločin odnosi se na zlouporabu svetosti i dostojanstva sakramenta pokore od strane katoličkog svećenika, koji potiče pokornika da griješi protiv šeste zapovijedi, s ispovjednikom ili s trećom osobom. Odredbe iz 1922. godine imale su svrhu ažurirati, u svjetlu novog Zakonika o kanonskom pravu, smjernice apostolske konstitucije *Sacramentorum poenitentiae*, koje je 1741. godine proglasio papa Benedikt XIV. Trebalo je uzeti u obzir razne činjenice koje ističu specifičnost slučaja (s manje značajnih implikacija s gledišta građanskoga kaznenog prava): poštivanje dostojanstva sakramenta, nepovredivost sakramentalnog pečata, dostojanstva pokornika i činjenice da se u mnogim slučajevima optuženog svećenika nije moglo ispitivati o svemu što se dogodilo, a da se ne dovede u opasnost sakramentalni pečat. Taj se poseban postupak stoga temeljio na neizravnoj metodi postizanja moralne sigurnosti potrebne za donošenje konačne odluke o slučaju.

Ta neizravna metoda uključivala je ispitivanje vjerodostojnosti osobe koja optužuje svećenika, i život i ponašanje optužena svećenika. Sama optužba smatrana je jednom od najtežih optužbi koja se može iznijeti protiv katoličkog svećenika.

Stoga se postupak pobrinuo osigurati da svećenik, koji bi mogao biti žrtva lažne ili bezobzirne optužbe, bude zaštićen od uvrede dok njegova krivnja nije dokazana.

To je bilo zajamčeno strogom povjerljivošću istog postupka, koji ima za cilj štititi sve uključene osobe od nepotrebna izlaganja javnosti, sve do konačne odluke crkvenog suda.

Uputa iz 1922. godine sadržavala je kratak paragraf posvećen još jednom kanonskom zločinu: *crimen pessimum*, koji se bavio homoseksualnim ponašanjem klerika. Taj je dodatan paragraf određivao da se posebne procedure za slučajeve poticanja primjenjuju i na ovaj slučaj, s potrebnim prilagodbama zbog prirode slučaja.

Norme koje su se odnosile na *crimen pessimum* proširene su i na mrzak zločin seksualnog zlostavljanja prepubertetske djece, te na bestijalnost.

Uputa *Crimen sollicitationis* stoga nikada nije imala za cilj predstavljati cjelokupnu politiku Katoličke Crkve glede nedoličnoga seksualnog ponašanja klera, nego samo uspostaviti postupak koji bi omogućio odgovor na onu potpuno jedinstvenu i posebno osjetljivu situaciju kakva je ispovijed, kojoj potpunoj otvorenosti penitentove duše odgovara, po božanskom zakonu, dužnost apsolutne svećeničke povjerljivosti. Tek se postupno i analogno proširila i na neke slučajeve svećeničkova nemoralna ponašanja. Zamisao da je potrebna strukturalna odredba o seksualnom ponašanju osoba koje imaju odgojno-

obrazovnu odgovornost dosta je nova, pa stoga predstavlja ozbiljan anakronizam želja da se u ovoj perspektivi sudi o kanonskim normativnim tekstovima većinom iz prošloga stoljeća.

Uputa iz 1922. godine poslana je biskupima koji su imali potrebu baviti se posebnim slučajevima koji uključuju poticanje, homoseksualnost svećenika, seksualno zlostavljanje djece i bestijalnost. Godine 1962. papa Ivan XXIII. odobrio je ponovno tiskanje Upute iz 1922. godine, kratkim dodavanjem upravnih postupaka u slučajevima koji uključuju klerike redovnike. Kopije ponovnoga izdanja iz 1962. godine trebale su biti podijeljene biskupima okupljenim na Drugom vatikanskom saboru (1962. – 1965.). Neke su kopije ponovnoga izdanja dostavljene biskupima koji su u međuvremenu trebali riješiti slučajeve rezervirane za Sveti oficij. Međutim, većina primjeraka nikada nije predana. Reforme koje je predložio Drugi vatikanski sabor, uključivale su i reformu *Zakonika kanonskog prava* iz 1917. i Rimske kurije. Razdoblje između 1965. i 1983. (godina u kojoj je objavljen nov *Zakonik kanonskog prava za Latinsku Crkvu*) obilježeno je različitim trendovima među znanstvenicima kanonskog prava u pogledu svrhe kanonskoga kaznenog prava i potrebe za decentraliziranim pristupom slučajevima, valorizirajući autoritet i uvidavnost mjesnih biskupa. Davala se više prednost »pastoralnom stavu« u suočavanju s neprikladnim ponašanjima; neki su smatrali da su kanonski procesi anakronistični. Često je prevladavao »terapeutski model« u postupanju sa slučajevima neprimjerena ponašanja svećenika. Očekivalo se da je biskup mogao »liječiti«, a ne »kaznjavati«. Pretjerano optimistična ideja o prednostima psihološke terapije, dovela je do mnogih odluka koje se tiču □ osoblja biskupija i vjerskih zavoda, katkad bez odgovarajućega razmatranja o mogućnosti ponavljanja.

U svakom slučaju, slučajevi koji se odnose na dostojanstvo sakramenta pokore, nakon Drugoga vatikanskog sabora ostali su u nadležnosti Kongregaciji za nauk vjere (ranije Sveti oficij; ime je promijenjeno 1965. godine), a uputa *Crimen sollicitationis* i dalje se koristila za te slučajeve, sve do novih odredbi ustanovljenih u motupropriju *Sacramentorum sanctitatis tutela* iz 2001. godine.

U razdoblju nakon Drugoga vatikanskog sabora, malo je slučajeva koji su se odnosili na neprimjereno seksualno ponašanje svećenstva prema maloljetnicima dostavljeno Kongregaciji za nauk vjere. Neki od tih slučajeva bili su povezani sa zlorabom sakramenta pokore; neki drugi mogli su biti poslani među zahtjevima za oslobađanje od obveza svećeničkog reda i celibata (praksa koja se katkad naziva i laicizmom), a kojima se do 1989. godine bavila Kongregacija za nauk vjere (od 1989. do 2005. nadležnost za takve odluke prešla je Kongregaciji za bogoštovlje i disciplinu sakramenata; od 2005. do danas takve slučajeve rješava Kongregacija za kler).

Zakonik kanonskog prava, koji je papa Ivan Pavao II. proglasio 1983. godine, obnovio je odredbu u predmetu po kan. 1395, § 2: »Klerik koji drukčije pogriješi protiv šeste Božje zapovijedi, ako je naime kažnjivo djelo počinjeno pod prisilom ili prijetnjom ili javno ili s osobom mlađom od šesnaest godina, neka se kazni pravednim kaznama, ne isključivši otpust iz kleričkog staleža, ako slučaj to zahtjeva.« Prema CIC-u iz 1983. godine, suđenja se odvijaju u biskupijama. Žalbe na sudske kazne mogu se podnijeti

Rimskoj roti, a upravne žalbe na kaznene uredbe predlažu se Kongregaciji za kler.

Godine 1994. Sveta Stolica odobrila je *indult* (dopuštenje) za biskupe Sjedinjenih Američkih Država: dob za definiranje kanonskog zločina seksualnog zlostavljanja maloljetnika podignuta je na osamnaest godina. Nadalje, propisano vrijeme zastare produljeno je na razdoblje od deset godina koje se računa od navršenih osamnaest godina žrtve. Biskupima je izričito naznačeno da provode kanonske procese u biskupijama. Žalbe su bile rezervirane Rimskoj roti, upravi útoka Kongregaciji za kler. Tijekom toga razdoblja (1994. – 2001.) nije se spominjala prethodna nadležnost Svetoga oficija za te slučajeve.

Indult (dopuštenje) iz 1994. za Sjedinjene Američke Države, proširio se na Irsku 1996. godine. U međuvremenu se u Rimskoj kuriji raspravljalo o pitanju posebnih postupaka za slučajeve seksualnog zlostavljanja. Na kraju je papa Ivan Pavao II. odlučio seksualno zlostavljanje maloljetnika mlađeg od osamnaest godina koje je počinio klerik, uključiti u nov popis kanonskih zločina rezerviranih za Kongregaciju za nauk vjere. Zastara za te slučajeve postavljena je na deset godina od žrtvine navršene osamnaeste godine života. Nov zakon, motuproprij s nazivom *Sacramentorum sanctitatis tutela*, proglašen je 30. travnja 2001. godine. Pismo koje su potpisali kardinal Joseph Ratzinger i nadbiskup Tarcisio Bertone, prefekt i tajnik Kongregacije za nauk vjere, poslano je svim katoličkim biskupima 18. svibnja 2001. Pismo je obavijestilo biskupe o novom zakonu i novim postupcima koji su zamijenili uputu *Crimen sollicitationis*.

U njemu je prije svega bilo naznačeno koji su to najteži zločini, bilo protiv ćudoređa bilo u slavljenju sakramenata, rezervirani Kongregaciji; uz to, naznačene su posebne procesne odredbe kojih se treba držati u slučajevima takvih teških zločina, uključujući odredbe koje se odnose na utvrđivanje kanonskih kazni i njihovo izricanje.

Delicta graviora (najteža kaznena djela) rezervirani za Kongregaciju za nauk vjere, navedeni su kako slijedi.

U kontekstu zločina protiv svetosti sakramenta i euharistijske žrtve:

- 1 ° bacanje ili držanje u svetogrдне svrhe ili profanacija posvećenih čestica (kan. 1367 CIC i kan. 1442 CCEO);
- 2 ° pokušaj vršenja bogoslužnog čina euharistijske žrtve ili njezino hinjenje (kan. 1378 § 2 br. 1 CIC i kan. 1379 CIC i 1443 CCEO);
- 3 ° zabranjena koncelebracija euharistijske žrtve sa služiteljima crkvenih zajednica koji nemaju apostolsko nasljeđe ili ne priznaju sakramentalno dostojanstvo svećeničkog ređenja (kan. 908 i 1365 CIC; kan. 702 i 1440. CCEO);
- 4 ° posvećenje u svetogrдне svrhe jedne tvari bez druge u euharistijskom slavlju ili pak obje izvan euharistijskog slavlja (usp. kan. 927. CIC).

U kontekstu zločina protiv svetosti sakramenta pokore:

- 1 ° odrješenje sukrivca u grijehu protiv šeste Božje zapovijedi (kan. 1378 §

1 CIC i kan. 1457 CCEO);

2 ° navođenje pokornika, u činu ili prigodom ili pod izgovorom ispovijedi, na grijeh protiv šeste Božje zapovijedi, ako je usmjerena griješiti sa samim ispovjednikom (kan. 1387 CIC i 1458 CCEO);

3 ° izravna povreda sakramentalnog pečata (kan. 1388 § 1 i 1456 CCEO).

Naposlijetku, u kontekstu zločina protiv ćudoređa:

1 ° zločin protiv šeste Božje zapovijedi koji je počinio svećenik s osobom mlađom od osamnaest godina (usp. kan. 1395, § 2 CIC).

Procesne odredbe kojih se treba pridržavati u tim slučajevima navedene su na sljedeći način:

– ako ordinarij ili hijerarh dobije dojavu, barem vjerojatnu, o mogućem počinjenju pridržanog zločina, nakon što obavi prethodnu istragu, trebao bi je prijaviti Kongregaciji za nauk vjere. Kongregacija će (osim iz posebnih razloga sebi zadržati slučaj) uputiti ordinarija ili hijerarha kako postupiti, ne dovodeći u pitanje pravo žalbe na prvostupanjsku presudu samo pred Vrhovnim sudom iste Kongregacije;

– kriminalna radnja, u slučajevima kažnjivih djela pridržanih Kongregaciji za nauk vjere, zastarijeva nakon deset godina. Također je bilo predviđeno da zastara prestaje sukladno odredbi kan. 1362 § 2 CIC i 1152 § 3 CCEO, s izuzetkom kaznenog djela *contra sextum cum minore*, u kojem je određeno da zastara teče od dana kad je maloljetnik navršio osamnaest godina života;

– na sudovima koje su osnovali ordinariji ili hijerarhi, a odnose se na te slučajeve, samo svećenici mogu valjano obnašati dužnost sudaca, promicatelja pravde, javnog bilježnika i zaštitnika, te kada instanca na sudu bude na bilo koji način zaključena, neka svi dokumenti slučaja što prije budu poslani *ex officio* Kongregaciji za nauk vjere.

Utvrđeno je i da su svi sudovi Latinske Crkve i Istočnih katoličkih Crkvi dužni poštivati kanone o zločinima i kaznama i o kaznenom postupku, u odnosu na jedan i drugi Zakonik, zajedno s posebnim odredbama koje je donijela Kongregacija za nauk vjere.

Devet godina nakon proglašenja motuproprija *Sacramentorum sanctitatis tutela*, Kongregacija za nauk vjere, radi poboljšanja primjene zakona, smatrala je potrebnim uvesti neke izmjene u te odredbe, ne mijenjajući tekst u cjelovitosti, već samo u nekim dijelovima.

Nakon pomnog i preciznog proučavanja predloženih promjena, članovi Kongregacije za nauk vjere predali su rimskom prvosvećeniku rezultate vlastitih odluka, koje je sâm vrhovni svećenik odlukom od 21. svibnja 2010. godine odobrio i naredio njihovo proglašavanje.

Trenutačno je na snazi posljednja verzija *Odredbi o najtežim kažnjivim djelima*, ona koju je 21. svibnja 2010. odobrio sveti otac Benedikt XVI.